

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อจะศึกษาปัญหาการสอนภูมิศาสตร์ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ ในโรงเรียนสาธิตมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร ปัญหาที่ศึกษานั้นคือปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชา อาจารย์ผู้สอน
2. นักเรียน
3. หลักสูตร
4. ตำราเรียนและอุปกรณ์การสอน
5. การเลือกกิจกรรมและการเตรียมการสอน
6. วิธีวัดผล

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามแบบให้เติมคำตอบหรือข้อความลงในช่องว่าง (Completion Item) แบบให้เลือกตอบ (Multiple Choice) และแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามจำนวน 27 ฉบับ ไปยัง

1. ผู้บริหารโรงเรียน 6 ชุด ได้รับคืน 5 ชุด คิดเป็นร้อยละ 83.33
2. หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา 6 ชุด ได้รับคืนครบทั้ง 6 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00
3. อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 15 ชุด ได้รับคืน 14 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.33

แบบสอบถามที่ส่งไป 27 ฉบับ ผู้วิจัยได้รับคืนรวม 25 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ

92.44

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแจกแจงความถี่ของค่าตอบแต่ละรายการ และเสนอในรูปแบบความผสมตาราง แล้วหาค่าเฉลี่ยของน้ำหนักค่าตอบ (\bar{x}) พร้อมทั้งหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)

สรุปผลของการวิจัย

1. สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 5 คน เป็นหญิงทั้ง 5 คน ทุกคนสมรสแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนมีอายุโดยเฉลี่ย 50 ปี และมีวุฒิปริญญาตรี 4 คน อีก 1 คน มีวุฒิปริญญาโทศึกษาศาสตร์จากต่างประเทศ (Dr. of PED.)

1.2 หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 6 คน เป็นหญิง 5 คน ชาย 1 คน สมรสแล้ว 4 คน เป็นโสด 2 คน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษามีอายุเฉลี่ย 37.83 ปี และมีวุฒิปริญญาตรี 5 คน อีก 1 คน มีวุฒิปริญญาโทจากต่างประเทศ (M.A.)

1.3 อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 14 คน เป็นหญิง 11 คน เป็นชาย 3 คน สมรสแล้ว 12 คน เป็นโสด 2 คน มีอายุโดยเฉลี่ย 34.86 ปี และมีวุฒิปริญญาโท 5 คน ชั้นปริญญาตรี 6 คน ต่ำกว่าปริญญาตรี 3 คน

2. หน้าที่การงานและประสบการณ์ด้านการสอนของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ตอบแบบสอบถามปรากฏดังนี้

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีประสบการณ์ทำงานในโรงเรียนสาธิตโดยเฉลี่ย 17 ปี แต่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยเฉลี่ย 9 ปี และทำการสอนโดยเฉลี่ย 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2.2 หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา มีประสบการณ์ทำงานในโรงเรียนสาธิต โดยเฉลี่ย 10.5 ปี แต่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษามาแล้วโดยเฉลี่ย 7.17 ปี ทำการสอนโดยเฉลี่ย 9.5 ชั่วโมง และทำการสอนเฉพาะวิชาภูมิศาสตร์โดยเฉลี่ย 3 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์

2.3 อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสบการณ์ทำงานในโรงเรียนสาธิตโดยเฉลี่ย 8 ปี สอนวิชาภูมิศาสตร์เป็นเวลานานโดยเฉลี่ย 6.86 ปี ทำการสอนโดยเฉลี่ย 14.36 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แต่สอนเฉพาะวิชาภูมิศาสตร์โดยเฉลี่ย 6.57 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2.4 หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา ยังมีงานอื่นนอกเหนือจากการสอนและเป็นหัวหน้าสาขาวิชา คือ เป็นอาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ที่ปรึกษาของชุมนุม ที่ปรึกษาสถานักเรียน อาจารย์นิเทศก์ กรรมการสโมสรอาจารย์ เจ้าหน้าที่ตรวจรับวัสดุ

2.4.1 หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาสอนวิชาภูมิศาสตร์ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย และประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) ในการสอนนั้นหัวหน้าสาขาวิชาเตรียมตัวเป็นอย่างดีทุกครั้ง 3 คน อีก 3 คนเตรียมตัวในบางครั้ง

2.4.2 หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดย อ่านหนังสือ ค้นคว้าในห้องสมุด ดูภาพยนตร์ ฟังคำบรรยาย อภิปรายและปราศรัยจากวิทยากร ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ

2.4.3 หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาอ่านหนังสือประกอบการสอนวิชาภูมิศาสตร์หลายประเภท คือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร บทความต่าง ๆ หนังสืออ้างอิง สารคดี เอกสารจากหน่วยราชการ สมุดภาพและแผนที่ วารสารทางการศึกษา แบบเรียนของชั้นต่าง ๆ คู่มือครู World Almanac และ National Geography

2.4.4 หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการสอนวิชาภูมิศาสตร์การตั้งความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์จำเป็นอย่างยิ่ง และต้องตั้งความมุ่งหมายโดยเฉพาะสำหรับการสอนในแต่ละชั่วโมง

2.4.5 หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนตามแบบเรียนโดยใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนและอธิบายขยายความเพิ่มจากแบบเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา

ส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์การสอนเป็นนางชั่วคราว อุปกรณ์การสอนส่วนใหญ่ได้มาจากการเสนอนาง
โรงเรียนให้จัดซื้อ และจัดทำขึ้นเอง

2.4.6 เรื่องกิจกรรมร่วมหลักสูตร หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาจัด
เป็นประจำ 3 คน อีก 3 คนจัดบ้างเป็นบางครั้ง

2.4.7 หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา 3 คนวัดผลทุกครั้งที่สอนจบแต่ละ
บทเรียน อีก 3 คนวัดผลตามแต่จะเห็นสมควร

2.5 อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ยังมีงานอื่นนอกเหนือจากการสอนคือ
ส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้นด้วย

2.5.1 อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ สอนวิชาภูมิศาสตร์หลายระดับคือ
ประถมศึกษาตอนปลาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกาศนียบัตรการศึกษาระดับต้น ชั้นสูง และ
อบรมประกาศนียบัตรมัธยม (ป.ม.) ในการสอนนั้นอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่
เตรียมตัวก่อนการสอนเป็นอย่างดีทุกครั้ง

2.5.2 อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม
โดยการอ่านหนังสือ การค้นคว้าในห้องสมุด และการดูโทรทัศน์

2.5.3 อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์อ่านหนังสือประกอบการสอนวิชา
ภูมิศาสตร์หลายประเภท ส่วนใหญ่อ่านสมุดภาพและแผนที่ หนังสืออ้างอิง สารคดี
หนังสือพิมพ์ นิตยสารและบทความต่าง ๆ แบบเรียนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นต่าง ๆ

2.5.4 อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การสอน
วิชาภูมิศาสตร์การตั้งความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์จำเป็นอย่างยิ่ง และต้องตั้งความมุ่งหมาย
โดยเฉพาะสำหรับการสอนในแต่ละชั่วโมง

2.5.5 อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่สอนตามแบบเรียนโดยใช้
อุปกรณ์ประกอบการสอนและอธิบายขยายความเพิ่มจากบทเรียน อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์
ส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนเป็นนางชั่วคราว อุปกรณ์การสอนส่วนใหญ่ได้มาโดยจัดทำ
ขึ้นเอง

2.5.6 อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่จัดกิจกรรมร่วมหลักสูตร
เป็นประจำ

2.5.7 การวัดผลการสอน อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่

ทดสอบ 2 ครั้งในแต่ละเทอม

3. ปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลต่อการสอนวิชาภูมิศาสตร์ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3.1 ปัญหาที่สืบเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา เห็นว่า การที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่เคยไปดูหรือสังเกตการสอนของครู ไม่เคยแนะนำหรือสั่งการให้ครูที่มีชั่วโมงว่างไปสังเกตการสอนของเพื่อนครูในโรงเรียนเดียวกันหรือของครูโรงเรียนอื่น ไม่เคยจัดให้มีการสำรวจและวิเคราะห์ผลการศึกษารายวิชาของนักเรียน ทุกสิ้นปีการศึกษา เพื่อแจ้งให้ครูผู้สอนแต่ละวิชาทราบผลการปฏิบัติงานในรอบปีของตน จัดเป็นปัญหาพอประมาณ

สำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนเกือบจะไม่เป็นปัญหาต่อการสอนวิชาภูมิศาสตร์เลย

3.2 ปัญหาที่สืบเนื่องจากหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า ระดับการศึกษาในหมวดสังคมศึกษาโดยเฉพาะวิชาภูมิศาสตร์ยังอยู่ในเกณฑ์ไม่เป็นที่พอใจ เป็นปัญหาพอประมาณ

สำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์เห็นว่า หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา เกือบถือว่าไม่เป็นปัญหา

3.3 ปัญหาที่สืบเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า อาจารย์ผู้สอนได้รับการอบรมความรู้ใหม่ ๆ และใช้อุปกรณ์เพื่อช่วยในการสอนน้อยเกินไป ทั้งมักเข้าห้องทำการสอนซ้ำเป็นประจำ เป็นปัญหาพอประมาณ

สำหรับหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาเห็นว่า การที่อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสอนหลายวิชาทำให้การสอนวิชาภูมิศาสตร์ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เป็นปัญหาพอประมาณ

3.4 ปัญหาที่สืบเนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า การที่จำนวนนักเรียนแต่ละชั้นในโรงเรียนมีมากเกินไป นักเรียนในโรงเรียนจะ

เรียนเพื่อคะแนนมากกว่าการคำนึงถึงว่าจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนในโรงเรียน
 ความรู้รอบตัวยังน้อยมาก เป็นปัญหามาก

สำหรับหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาเห็นว่า การที่นักเรียนไม่เห็นความ
 สำคัญและคุณค่าของวิชาภูมิศาสตร์เท่ากับวิชาอื่น ๆ ไม่มีพื้นฐานความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ
 แผนที่คือ จำนวนนักเรียนแต่ละห้องมีมากเกินไป นักเรียนขาดหนังสือที่จะค้นคว้าอ่าน
 ประกอบ เป็นปัญหาพอสมควร

อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์เห็นว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่สืบเนื่องมาจาก
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นปัญหาน้อย หรือเกือบจะไม่ใช่ปัญหาเลย

3.5 ปัญหาที่สืบเนื่องจากหลักสูตรวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้
 บริหารโรงเรียนเห็นว่า หลักสูตรวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเรื่องเนื้อเรื่อง
 บางเรื่องที่กำหนดไว้ล้าสมัยเกินไป ยังไม่ได้มีการปรับปรุง เป็นปัญหาพอสมควร และการ
 ที่เนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรระดับประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้นซ้ำกัน
 เป็นปัญหาน้อย

สำหรับความเห็นของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาในเรื่องหลักสูตรวิชา
 ภูมิศาสตร์มีดังนี้ การที่เนื้อหาในหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้น้อย เนื้อหา
 ที่กำหนดให้เรียนซ้ำกับระดับประถมศึกษาตอนปลาย ขาดคู่มือการสอนวิชาภูมิศาสตร์ เนื้อ
 เรื่องไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของนักเรียน และสอนเนื้อหาไม่ทันตามหลักสูตร นับว่า
 เป็นปัญหาพอสมควร

อาจารย์ผู้สอนมีความเห็นเรื่องหลักสูตรว่า การที่เนื้อเรื่องที่กำหนดไว้
 ในหลักสูตรล้าสมัยเกินไปและยังไม่ได้มีการปรับปรุง เป็นปัญหาพอสมควร ปัญหาอื่น ๆ
 เป็นปัญหาน้อย หรือเกือบไม่ใช่ปัญหาเลย

3.6 ปัญหาที่สืบเนื่องจากตำราเรียนและอุปกรณ์การสอน ตามความเห็นของ
 ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า การที่โรงเรียนยังขาดห้องสังคมศึกษา เป็นปัญหามากที่สุด และที่
 นับว่าเป็นปัญหามากคือ หนังสืออ่านประกอบวิชาภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนและครูมีน้อยเกินไป
 ปัญหาอื่น ๆ จักว่าเป็นปัญหาพอสมควร หรือเกือบจะไม่ใช่ปัญหาเลย

ในเรื่องนี้หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาเห็นว่า การที่มีหนังสืออ่านประกอบ วิชาภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนมีน้อยมาก เป็นปัญหามากต่อการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ และการที่มีหนังสือแบบเรียนมีข้อผิดพลาด ล้าสมัย และยังไม่ได้แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง ไม่มีแบบฝึกหัด หัวข้ออภิปราย หรือข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม เป็นปัญหาพอสมควร

สำหรับอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นว่า การที่มีหนังสือแบบเรียนไม่มีแบบฝึกหัด คำถามประจำบท มีภาพประกอบน้อยเกินไป หรือถ้ามีภาพคุณภาพก็ไม่สู้ดีนัก หนังสืออ่านประกอบวิชาภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนมีน้อยมาก ทางโรงเรียนยังขาดวารสารทางภูมิศาสตร์ ปัญหาเหล่านี้จัดเป็นปัญหาพอสมควรต่อการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ปัญหาอื่น ๆ เป็นปัญหาน้อย หรือเกือบไม่เป็นปัญหา

3.7 ปัญหาที่สืบเนื่องจากการเลือกกิจกรรมและการเตรียมการสอน ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า การที่ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียนไม่เคยได้ดูการสาธิตการสอนจากวิทยากรเลย เป็นปัญหาพอสมควร สำหรับปัญหาอื่นเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย หรือเกือบไม่เป็นปัญหาเลย

ส่วนหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษามีความเห็นว่า ถ้านักเรียนมีพื้นฐานทางวิชาภูมิศาสตร์น้อย และการจะเลือกกิจกรรมและเตรียมการสอนโดยไม่แสดงให้เห็นให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณแตกต่างกับคนอื่น เป็นปัญหาพอสมควร นอกจากนั้นจัดเป็นปัญหาน้อย

สำหรับอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการเลือกกิจกรรมและการเตรียมการสอน นับว่าเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย หรือเกือบไม่เป็นปัญหาเลย

3.8 ปัญหาที่สืบเนื่องจากการวัดผล ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า การที่ครูในโรงเรียนมักออกข้อทดสอบวัดความจำเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นมักออกข้อสอบเป็นแบบปรนัย ทำให้นักเรียนเขียนตอบแบบเรียงเรียงคำตอบหรือวิจารณ์ไม่เป็น จัดว่าเป็นปัญหาพอสมควร ปัญหานอกจากนี้แม้ว่าเป็นปัญหาน้อย หรือเกือบไม่เป็นปัญหาเลย

สำหรับหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษามีความเห็นว่า การสร้างข้อทดสอบสำหรับวัดความคิดหรือเหตุผล เป็นปัญหาพอสมควร ปัญหาอื่น ๆ นับว่าเป็นปัญหาน้อย ส่วนอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์นั้นแม้คิดว่าไม่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการวัดผล

อภิปรายผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีอายุโดยเฉลี่ย 50 ปี ส่วนเรื่องวุฒินั้นเป็นที่น่าพอใจ คือชั้นปริญญาตรี 4 คน อีก 1 คน มีวุฒิกุศโลบายบัณฑิตศึกษาคณะศึกษาศาสตร์จากต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าผู้บริหารมีวุฒิภาวะที่น่าเชื่อถือได้ สามารถที่จะทำหน้าที่ผู้บริหารได้ดี และเป็นผู้ที่มีความประสพการณ์ทางการศึกษามากเนื่องจากทำงานในโรงเรียนสาธิตโดยเฉลี่ย 17 ปี เป็นผู้บริหารโรงเรียนมาโดยเฉลี่ย 9 ปี นับว่ามีความเหมาะสมกับตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน

สำหรับหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษามีอายุโดยเฉลี่ย 37.83 ปี มีวุฒิตั้งปริญญาตรี 5 คน ปริญญาโทจากต่างประเทศอีก 1 คน

อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีอายุโดยเฉลี่ย 34.86 ปี ส่วนวุฒิตั้งปริญญาโท 5 คน ปริญญาตรี 6 คน ต่ำกว่าปริญญาตรี 3 คน

ดร. เฟื่องฟุ้ง เครือตราฐ¹ ได้กล่าวถึงลักษณะของครูโรงเรียนสาธิตว่า ครูโรงเรียนสาธิตเป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาที่สอน เข้าใจกระบวนการเรียนและพัฒนาการของเด็ก เมื่อพิจารณาสถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างตรงกับลักษณะของครูโรงเรียนสาธิตที่กล่าวไว้แล้วทุกประการ

2. หน้าที่การงานและประสพการณ์ด้านการสอนของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้บริหารโรงเรียนดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยเฉลี่ย 9 ปี และทำการสอนโดยเฉลี่ย 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ การที่ผู้บริหารโรงเรียนได้ทำการสอนด้วยนับว่าเป็นสิ่ง

¹ เฟื่องฟุ้ง เครือตราฐ, เรื่องเดิม, หน้า 41.

ที่ดี ผู้บริหารจะเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาในการสอนดียิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังที่ มล. ปิ่น มาลากุล² ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูใหญ่ไว้ข้อหนึ่งว่า ครูใหญ่ควรจะสอนเองบ้าง เพราะตามธรรมชาติครูใหญ่ก็ย่อมมีวิชา จะเก็บเงี้ยวไว้ก็เป็นที่น่าเสียดายและจะอับเฉาเสียเปล่า เมื่อครูใหญ่ไปสอนเองตามชั้นต่าง ๆ ทั้งสอนประจำและสอนแทนผู้อื่นนั้นเท่ากับเป็นการตรวจระดับความรู้ของนักเรียนไปในตัวด้วย ย่อมรู้ได้ว่าครูอื่นที่สอนอยู่สอนดีเพียงใด ชั้นไหนมีความรู้อ่อนเกินไป หรือนักเรียนผู้ใดมีความเฉียบแหลมเป็นพิเศษในทางใด เป็นต้น เป็นหน้าที่ของครูใหญ่ที่จะต้องบำรุงความเฉียบแหลมของนักเรียน หรือเมื่อเห็นนักเรียนพวกไหนอ่อนเป็นพิเศษครูใหญ่ควรจัดการสอนเป็นพิเศษสำหรับพวกนั้น ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง แฮมมอค³ (Hammock) ได้กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นเครื่องจักรสำคัญ (key person) ของโรงเรียน เพราะผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบต่องานทั้งหมดของโรงเรียน

ส่วนหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษานั้น ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสายวิชาโดยเฉลี่ย 7.17 ปี ทำการสอนโดยเฉลี่ย 9.5 ชั่วโมง เมื่อพิจารณาแล้วหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษามีประสบการณ์ในการเป็นหัวหน้าสายเพียงพอ สำหรับชั่วโมงสอนนั้นจก้าน้อย ดังนั้นหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนสาธิตน่าจะทำหน้าที่ของหัวหน้าสายวิชาได้อย่างดี และอย่างครบบริบูรณ์ ซึ่ง ทิมลพวรรณ เคะหะเจริญ⁴ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะและหน้าที่ของหัวหน้าสายวิชาไว้ดังนี้

²มล. ปิ่น มาลากุล, หลักการศึกษ (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยพาณิชย์การ จำกัด, 2506), หน้า 34-35.

³Robert C. Hammock, Supervising Instruction in Secondary Schools (New York: McGraw-Hill Book Company Limited, 1955), p. 130.

⁴ทิมลพวรรณ เคะหะเจริญ, "คุณลักษณะและหน้าที่ของหัวหน้าสายวิชา," วารสารวิสามัญศึกษา, ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม, 2509), หน้า 29-32.

1. พิจารณาศึกษารายละเอียดของหลักสูตร ประมวลการสอน หนังสือแบบเรียน
2. แนะนำครูในสายวิชาเกี่ยวกับการใช้ประมวลการสอน หนังสือแบบเรียน หนังสือประกอบ
3. แนะนำครูเกี่ยวกับวิธีสอน ความมุ่งหมายของหลักสูตร วิธีวัดผล การเก็บคะแนน
4. สถิติการสอนแก่ครูในสิ่งที่ครูสอนไม่คล่อง
5. มอบหมายและแบ่งงานสอนให้ครูแต่ละชั้นตามความถนัดและความสามารถของครู ช่วยครูแก้ไขแบบฝึกหัดที่ครูเขียนเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการไปฝึกให้นักเรียนหัดเขียน
6. ช่วยครูผู้สอนดูแลความเรียบร้อยของนักเรียน
7. ติดตามความเคลื่อนไหวทางด้านการจากหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมและกองที่ตนสังกัด
8. ควรมีชั่วโมงสอนอย่างมาก 15 ชั่วโมงต่อหนึ่งสัปดาห์
9. ส่งเสริมการใช้ห้องสมุด
10. ติดตามวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในสายวิชาให้มาแนะนำ บรรยาย อภิปรายชี้แจงแก่ครูผู้สอนและแก่นักเรียน หัวหน้าสายวิชากำหนดหัวข้อเรื่องให้
11. ร่วมจัดทำอุปกรณ์การสอน
12. เข้าร่วมการอบรมในค่านวิชาตามสาย
13. จัดการประกวดผลงาน
14. เป็นสื่อสายกลางติดต่อระหว่างครูกับครูใหญ่ หรืออาจารย์ใหญ่
15. ประเมินผลและวิจัยผลงานเมื่อสิ้นปีการศึกษา
16. รับฟังความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียน ส่งเสริมสมาคมครูและผู้อุปการะ
17. มีเวลาพอที่จะตรวจสอบผลงานของนักเรียนในสายวิชา
18. เข้าสอนแทนได้เมื่อครูในสายวิชาขาดสม
19. ช่วยดูแลนักเรียนฝึกสอนทั้งในค่านับที่กการสอน และปฐมนิเทศครูใหม่

20. เสนอการจัดตัวครูเขาสอนในแต่ละชั้น และเสนอความคิดความชอบของครูในสายวิชาให้อาจารย์ใหญ่ได้พิจารณา

สำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทำการสอนในโรงเรียนสาธิตโดยเฉลี่ย 8 ปี นับว่ามีประสบการณ์ในการทำงานมากเพียงพอ ทำการสอนโดยเฉลี่ย 14.36 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เมื่อพิจารณาแล้วจำนวนชั่วโมงสอนไม่มากเกินไป ทำให้ครูสามารถทำงานอื่น ๆ ได้มากขึ้น ดังที่ มล. ปิ่น มาลากุล⁵ กล่าวว่า หน้าที่ของครูแบ่งอย่างง่าย ๆ เป็น 3 อย่าง คือ

1. หน้าที่ต่อโรงเรียน คือการทำงานทั้งหมดที่ครูใหญ่จะให้ รวมทั้งการสอนตรวจหนังสือ คู่มือชั้น เป็นเวรดูแลการงาน และพูดในที่ประชุมนักเรียน ช่วยในกิจการของโรงเรียนต่าง ๆ นอกเวลาเรียน เช่น คมนักเรียนเล่นกีฬา ตัดสินฟุตบอล ซ้อมละคร ฯลฯ

2. หน้าที่ต่อนักเรียน ต้องให้วิชาและดูแลความประพฤติ

3. หน้าที่ต่อตัวเอง ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ฯลฯ

ดังนั้นจึงควรที่จะให้อาจารย์ผู้สอนมีเวลาเพื่อเตรียมงานสิ่งอื่นบ้าง ดังที่ เชื้อสาริมาน และ สุรินทร์ สรสิริ⁶ มีความเห็นว่า ครูคนหนึ่งไม่ควรให้สอนเกินกว่าสัปดาห์ละ 18 ชั่วโมง และไม่ต่ำกว่า 10 ชั่วโมง และจากการวิจัยของ จิตรบุญรวม เฒ่าวัฒนา⁷ พบว่า ครูมีงานสอนมากเกินไป จึงไม่มีเวลาเตรียมการสอน

เพราะฉะนั้นอาจารย์ผู้สอนโรงเรียนสาธิตจึงไม่ประสบปัญหาในเรื่องชั่วโมงสอนมากเกินไป จึงน่าจะทำงานอื่น ๆ นอกเหนือจากการสอนได้เต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการปรับปรุงโปรแกรมการเรียนและการสอนในโรงเรียน และการพัฒนาคุณภาพของครู

⁵มล. ปิ่น มาลากุล, เรื่องเดิม, หน้า 28-29.

⁶เชื้อ สาริมาน และ สุรินทร์ สรสิริ, "การมอบงานให้ครูทำ," หลักการศึกษ (โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2512), หน้า 96.

⁷จิตรบุญรวม เฒ่าวัฒนา, เรื่องเดิม, หน้า 197.

3. ปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลต่อการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ตามความเห็นของผู้บริหาร
โรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3.1 ปัญหาที่สืบเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียน จากผลของการวิจัยปรากฏว่า
ความเห็นของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษากับอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อผู้บริหารโรงเรียนนั้นต่างกัน
หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาเห็นว่า การที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่เคยไปดูหรือสังเกตการสอน
ของครู ไม่เคยแนะนำหรือสั่งการให้ครูที่มีชั่วโมงว่างไปสังเกตการสอนของเพื่อนครูใน
โรงเรียนเดียวกันหรือของครูโรงเรียนอื่น ไม่เคยจัดให้มีการสำรวจและวิเคราะห์ผลการ
ศึกษารายวิชาของนักเรียนทุกสิ้นปีการศึกษา เพื่อแจ้งให้ครูผู้สอนแต่ละวิชาทราบผลการปฏิบัติ
งานในรอบปีของตน จัดเป็นปัญหาพอประมาณ ส่วนอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์เห็นว่า ผู้
บริหารโรงเรียนเกือบจะไม่เป็นปัญหาต่อการสอนวิชาภูมิศาสตร์เลย การที่หัวหน้าสายวิชา
สังคมศึกษาและอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นไม่ตรงกันนั้น ทั้งนี้จะเนื่องมาจากหัวหน้าสายวิชา
มีความเข้าใจและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนมากกว่าอาจารย์ผู้สอน จึง
สามารถชี้ให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ได้มากกว่าอาจารย์ผู้สอน หรือมีฉะนั้นอาจารย์ผู้สอนมีความ
เกรงใจผู้บริหารโรงเรียนจึงไม่เขียนถึงปัญหาต่าง ๆ ที่สืบเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนน่าจะไปดูหรือสังเกตการสอนของครู ควรแนะนำ
หรือสั่งการให้ครูที่มีชั่วโมงว่างไปสังเกตการสอนของเพื่อนครูในโรงเรียนเดียวกันหรือ
โรงเรียนอื่น และควรจัดให้มีการสำรวจและวิเคราะห์ผลการศึกษารายวิชาของนักเรียน
ทุกสิ้นปีการศึกษา เพื่อแจ้งให้ครูผู้สอนแต่ละวิชาทราบผลการปฏิบัติงานในรอบปีของตน เพื่อ
ครูจะได้มีแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากการวิจัยของจรรยา
คุณมี⁸ ก็พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนไม่ติดตามผลการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์เท่าที่ควร

แฮมมอค⁹ (Hammock) ได้กล่าวถึงเทคนิคต่าง ๆ ในเรื่องกรณีเทศ
การศึกษาไว้ว่า เทคนิคต่าง ๆ ในเรื่องกรณีเทศการศึกษามีหลายวิชา จุดมุ่งหมายเหมือน

⁸จรรยา คุณมี, เรื่องเดิม, หน้า 78.

⁹Robert C. Hammock, *op. cit.*, p. 142.

กันคือ ทำให้การสอนดีขึ้น วิธีที่ดีที่สุดคือ การไปเยี่ยมเยียน (intervisitation) อาจจะเป็นครูโรงเรียนเดียวกันหรือต่างโรงเรียนก็ได้ แอมมอคให้เหตุผลว่า การไปเยี่ยมเยียนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูพัฒนาการสอน และการไปดูครูต่างโรงเรียนกันควรทำอย่างไรจะทำให้ครูมีทัศนคติที่กว้างขึ้น การไปดูนี้ไม่จำเป็นจะต้องเฉพาะครูผู้สอนเท่านั้น อาจารย์ใหญ่ และหัวหน้าสายวิชาก็ควรจะไปดูด้วย เรื่องการสำรวจและวิเคราะห์ผลการศึกษานักเรียนนั้น มล. ปิ่น มาลากุล¹⁰ ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อกิจการของโรงเรียนจบลงในปีหนึ่ง ๆ แล้ว หน้าที่ของครูใหญ่ก็ยังมีต่อไปอีก คือ ทำรายงานและเตรียมตัวพร้อมสำหรับปีหน้า

3.2 ปัญหาที่สืบเนื่องจากหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า ระเบียบการศึกษาในหมวดสังคมศึกษาโดยเฉพาะวิชาภูมิศาสตร์ยังอยู่ในเกณฑ์ไม่เป็นที่น่าพอใจ เป็นปัญหาพอประมาณ สำหรับอาจารย์ผู้สอนนั้นเห็นว่า หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาเกือบถือได้ว่าไม่เป็นปัญหา

การที่จะทำให้ระเบียบการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจนั้น อาจารย์ใหญ่ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของโรงเรียนควรจะได้ให้ความช่วยเหลือแก่ครูในด้านวิชาการต่าง ๆ เท่าที่จะทำได้ด้วยการนิเทศการสอนของครู เชื้อ สาริมาน และ สุรินทร์ สรสิริ¹¹ ได้กล่าวไว้ว่า อาจารย์ใหญ่ควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้สามัญเพิ่มขึ้นได้ด้วยการจัดทำ

1. ให้ครูจัดตั้งชุมนุมอ่านหนังสือขึ้น แล้วให้สมาชิกแต่ละคนหาหนังสือมาให้ชุมนุม แล้วให้สมาชิกได้อ่านหนังสือที่ตีหัวกัน
2. ให้บรรณารักษ์จัดทำรายการย่อ ๆ ของหนังสือที่ดีแจกจ่ายให้แก่ครู
3. ซื้อหนังสือดีมาใส่ห้องสมุดสำหรับครู เพื่อให้ครูได้หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอโดยใช้เงินของโรงเรียน
4. พยายามส่งเสริมหรือหาโอกาสให้ครูได้เข้ารับการอบรมวิชาการต่าง ๆ เท่าที่โอกาสจะอำนวยให้

¹⁰ มล. ปิ่น มาลากุล, เรื่องเดิม, หน้า 41.

¹¹ เชื้อ สาริมาน และ สุรินทร์ สรสิริ, เรื่องเดิม, หน้า 99-100.

นอกจากนี้ เชื้อ สาริมาณ และ สุรินทร์ สรสิริ ยังได้กล่าวถึงกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีดังนี้คือ

1. การประชุมกันเพื่อการศึกษา (work-shop) คือการที่ครูมารวมกันแล้วทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงกิจการด้านการศึกษาที่มีปัญหาร่วมกันให้ดีขึ้น เมื่อตกลงกันอย่างใดแล้วก็นำเอาไปปฏิบัติยังโรงเรียนของตน

2. การประชุมครู วิธีนี้เป็นวิธีที่ชักกันอยู่ทั่วไป และเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนความเห็นเรื่องภาระงานของครูด้วยกันเอง เมื่อตกลงกันอย่างใดแล้วต้องมีการปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น เมื่อเสร็จการประชุมแล้วควรพิมพ์ผลการประชุมแจกทุกคนเพื่อเพิ่มความจำที่จะต้องทำงานตามที่ได้ตกลงกันไว้

3. การเดินดูตามห้องเรียนต่าง ๆ ของอาจารย์ใหญ่ การไปดูการสอนของครูตามห้องเรียนต่าง ๆ นับว่าเป็นกิจการอันสำคัญที่อาจารย์ใหญ่พึงกระทำ เพื่อจะได้รู้ว่าการสอนของครูเป็นอย่างไร ปฏิบัติของเด็กที่มีต่อครู และการไปดูการสอนทุกครั้งถ้ามีอะไรบกพร่องเกิดขึ้นอาจารย์ใหญ่ควรจะจดบันทึกไว้เพื่อแก้ไข แล้วพบกับครูที่เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคลไป อาจารย์ใหญ่ควรเอาใจใส่ต่อครูใหม่เป็นพิเศษเพราะว่าครูใหม่ยังไม่มีประสบการณ์ในการสอน จึงมีความจำเป็นจะต้องให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

4. การให้ครูไปดูการสอนของครูที่โรงเรียนอื่น การทำอย่างนี้นับว่าเป็นการส่งเสริมให้ครูได้เห็นกิจการที่ดี แล้วจะได้เอามาเปรียบเทียบกับการปฏิบัติงานของตน และครูอาจจะรู้ได้ว่าครูอื่น ๆ มีปัญหาเหมือนกับตนหรือไม่เพียงไร

ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอน ควรร่วมมือกันเพื่อให้การสอนดีขึ้น โดยอาศัยแนวการนิเทศดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

3.3 ปัญหาที่สืบเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า อาจารย์ผู้สอนได้รับการอบรมความรู้ใหม่ ๆ และใช้อุปกรณ์เพื่อช่วยในการสอนน้อยเกินไป ทั้งมักเข้าห้องทำการสอนซ้ำเป็นประจำ เป็นปัญหาพอประมาณ ส่วนหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาเห็นว่า การที่อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์สอนหลายวิชาทำให้การสอนวิชาภูมิศาสตร์ไม่ไคลคลีเท่าที่ควร เป็นปัญหาพอประมาณ จากการ

วิจัยของจิตกรบุญรวม เฒ่าวัฒนา¹² พบว่า ครูมีงานสอนมากเกินไป และมีการอบรมครูวิชา
 สังคมศึกษาน้อยเกินไป ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนได้รับการอบรมความรู้น้อยเกินไป
 ในเรื่องทั้งผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าสายวิชาสามารถที่จะแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้ โดย
 เมื่อมีการอบรมก็ควรจัดส่งอาจารย์ผู้สอนเข้ารับการอบรม หรือจัดหาวิทยากรมาบรรยายเป็น
 ประจำ หรือพิจารณาหาทางส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ได้ศึกษาต่อในชั้นสูงต่อไป
 ในเรื่องการให้อาจารย์ผู้สอนได้ศึกษาต่อนั้นมีสิ่งที่จะต้องระมัดระวัง ดังที่ เจมส์ แพตเตอร์สัน¹³
 (James Patterson) แสดงความคิดเห็นว่า การที่ครูได้ไปศึกษาต่อทำให้มาตรฐานการสอน
 สังคมศึกษาต่ำลง เนื่องจากครูละเลยหน้าที่การสอนโดยหันไปเอาใจใส่เรื่องการศึกษของตน
 นอกจากนี้ครูบางคนลาไปศึกษาต่อทำให้ไปเพิ่มชั่วโมงสอนแก่ครูคนอื่นซึ่งนับเป็นภาระที่หนัก
 เกินไป ดังนั้นการที่จะส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนมีความรู้เพิ่มขึ้นด้วยการที่ผู้บริหารโรงเรียน
 และหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาจัดซื้อ นิตยสาร พจนานุกรม อักษรานุกรม และชาวสาร
 ภูมิศาสตร์ ฯลฯ เพื่ออาจารย์ผู้สอนได้มีแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอ ดังที่
 เวลแคมป์¹⁴ (Velkamp) ได้ทำการวิจัยและพบว่า การอ่านหนังสือเรื่องต่าง ๆ มากมีส่วน
 ช่วยทำให้การสอนวิชาภูมิศาสตร์ดีขึ้น ส่วนเรื่องการทำอาจารย์ผู้สอนใช้อุปกรณ์เพื่อช่วยในการ
 สอนน้อยเกินไปนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาควรจะได้ชี้แจงให้เห็น
 ประโยชน์ของการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน ดังที่ เชื้อ สาริมาน และ สุรินทร์ สรสิริ¹⁵
 ได้สรุปความสำคัญของอุปกรณ์การสอนเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ทำให้เกิดความสนใจ ความต้องการ อันเป็นเหตุที่ทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจ
 ที่จะเรียน

¹²จิตกรบุญรวม เฒ่าวัฒนา, เรื่องเดิม, หน้า 197.

¹³James Patterson, op. cit., pp. 61-64.

¹⁴James J. Velkamp, loc. cit.

¹⁵เชื้อ สาริมาน และ สุรินทร์ สรสิริ, เรื่องเดิม, หน้า 369-370.

2. ช่วยให้เด็กเกิดประสบการณ์ตรงแล้วก็ทำให้เด็กมีความเข้าใจบทเรียนได้แจ่มแจ้ง และเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง
3. ช่วยประหยัดเวลาสอนของครู เพราะเด็กเกิดความเข้าใจบทเรียนได้รวดเร็ว
4. ทำให้เด็กสามารถรับรู้และจำไปได้นาน เพราะเด็กมีโอกาสรับรู้ผ่านประสาททั้งห้า

5. ก่อให้เกิดทักษะความรู้เพิ่มขึ้น
6. ช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ได้หลาย ๆ ด้าน
7. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้กว้างขวาง
8. ทำให้บทเรียนมีความหมายต่อผู้เรียนยิ่งขึ้น
9. ทำให้เด็กรู้สึกสนุกสนาน ไม่เกิดความเบื่อหน่ายเพราะมีผลมาจากความสนใจของเด็กอันเกิดจากอุปกรณ์การสอนได้ ทำให้เด็กเกิดความสนใจและความต้องการส่วนปัญหาเรื่องอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์สอนหลายวิชานั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนควรจะได้เห็นความสำคัญของวิชานี้ และน่าที่จะเข้าใจได้เป็นอย่างดีว่าการที่สอนหลายวิชามักจะเตรียมการสอนไม่ทัน ดังนั้นการที่ให้สอนหลายวิชาแทนที่จะเป็นประโยชน์กลับทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้ ดังที่ พาณี แสงกิจ¹⁶ ได้ทำการวิจัยพบว่า การสอนวิชาสังคมศึกษายังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากครูต้องสอนหลายวิชา

3.4 ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า การที่จำนวนนักเรียนแต่ละชั้นมีมากเกินไป นักเรียนเรียนเพื่อคะแนนมากกว่าที่จะไปใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนในโรงเรียนเรียนความรู้รอบตัวยังน้อยมาก เป็นปัญหามากในทัศนะของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษามีความเห็นตรงกับผู้บริหารโรงเรียน และมีความเห็นต่างไปคือเรื่อง นักเรียนไม่เห็นความสำคัญและคุณค่าของวิชาภูมิศาสตร์เท่ากับวิชาอื่น ไม่มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนที่และนักเรียนขาดหนังสือที่จะค้นคว้าอ่านประกอบ ส่วน

¹⁶ พาณี แสงกิจ, เรื่องเดิม, หน้า 313.

อาจารย์ผู้สอนเห็นว่า ปัญหาที่เกิดจากนักเรียนเป็นปัญหาน้อย หรือเกือบไม่เป็นปัญหาเลย ปัญหาเรื่องนักเรียนแต่ละชั้นมากเกินไปนั้น โรงเรียนแต่ละโรงเรียนคงจะประสบปัญหาเช่นนี้คล้าย ๆ กัน พิจารณาจากอัตราการเกิดของประชาชนซึ่งมีสูงถึง 3.0 ฉะนั้นจึงเป็นการแน่นอนเหลือเกินว่า จำนวนนักเรียนแต่ละชั้นจะต้องเพิ่มมากขึ้น ส่วนปัญหาเรื่องนักเรียนเรียนเพื่อคะแนนมากกว่าที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนในโรงเรียนความรู้รอบตัวยังน้อยมาก และนักเรียนไม่เห็นความสำคัญและคุณค่าของวิชาภูมิศาสตร์เท่ากับวิชาอื่น ปัญหาเหล่านี้ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอน น่าจะได้พิจารณาถึงวิธีสอนและการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและสภาพแวดล้อมในสังคม การที่เกิดปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่า การสอนของครูไม่ประสบผลสำเร็จ

คุณหญิงศรีนาค สุริยะ¹⁷ ได้แนะวิธีสอนสังคมศึกษาโดยหยิบยกปัญหาของสังคมเข้ามาประกอบการสอนในเรื่อง การใช้วิชาหมวดสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาน่าจะนำไปเป็นตัวอย่างและประยุกต์เป็นการสอนเรื่องอื่นได้ ดังต่อไปนี้

จากรายงานสถานการณ์เศรษฐกิจและผลปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ. 2504 ของกรมการสนเทศ กระทรวงเศรษฐกิจ ในตอนที่ว่าด้วยการผลิตในค่านเกษตรกรรม กล่าวไว้ดังนี้

สำหรับไม้สักซึ่งเคยเป็นสินค้าออกที่สำคัญมาก่อน ได้ลดความสำคัญลงตลอดมา และการผลิตในปี พ.ศ. 2504 นี้ก็ลดลงในค่านปริมาณอีกเช่นกัน คือคาคาวจะผลิตได้ประมาณ 130,000 ลูกบาศก์เมตร หรือลดลงจากปีก่อนประมาณ 14,000 ลูกบาศก์เมตร และมีการคาดหมายอีกต่อไปว่ายังคงจะลดลงตามระยะเวลาที่ผ่านไป ทั้งนี้เพราะไม้สักที่มีคุณภาพดีกำลังลดน้อยลง

¹⁷คุณหญิงศรีนาค สุริยะ, "การใช้วิชาหมวดสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยศึกษา," แนวการอบรมจริยศึกษาของโรงเรียน (โรงเรียนการช่างวุฒิศึกษา, 2506), หน้า

ข้อความเหล่านี้เป็นการคาดคะเนจากรายงานของราชการ แต่ทางด้านความเป็นจริงจะขอยกตัวอย่างจากหนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย ประจำวันเสาร์ที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2506 ได้ลงพาดหัวเรื่องไว้ดังนี้ "รองอธิบดีประกาศปิดตาย โรงเลื่อยรวมท่าลายป่า 100 ล้าน" และในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ยังมีภาพป้ายคำขวัญซึ่งปักไว้ใกล้ ๆ บริเวณที่ผู้ทำผิดกฎหมายชุกซ่อนไม้เถื่อนไว้ ข้อความในป้ายคำขวัญมีดังนี้ ป่าไม้เป็นทรัพยากรอันสำคัญยิ่งของชาติ เป็นแหล่งเกิดแห่งต้นน้ำลำธาร การเกษตร การอุตสาหกรรม จงช่วยกันปลูกและบำรุงรักษาไว้ด้วยชีวิต

วิชาเกี่ยวกับป่าไม้และการสงวนทรัพยากรมีอยู่ในหลักสูตรภูมิศาสตร์ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตลอดจนถึงชั้นมัธยมปลาย แต่ละระดับสอนให้ทราบถึงความสำคัญและประโยชน์ของป่าไม้ ตลอดจนความสำคัญของการสงวนทรัพยากรธรรมชาติแต่มิได้ระบุว่าต้องสอนสัมพันธ์กับวิชาศีลธรรม

ถ้าครูใช้รายงานกรมการสนเทศและข่าวหนังสือพิมพ์สอนวิชาภูมิศาสตร์ และทำ ความถึงความเสียหายอันนี้จะทำให้นักเรียนเห็นโทษและเกิดความรู้สึกผิดชอบได้เอง และ จะเข้าใจได้ว่าความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมนั้นจะทำให้เกิดความเสื่อมเสียมาสู่ประเทศและเพื่อนร่วมชาติได้เพียงใด

ตัวอย่างการสอนภูมิศาสตร์ให้ได้ประโยชน์ทางจริยศึกษายังมีตัวอย่างของจริงอีก เรื่องหนึ่ง คือ เรื่องข้าว ในขณะที่กำลังเป็นข่าวใหญ่ว่าต่างประเทศที่เคยซื้อข้าวไทยกำลัง จะเปลี่ยนไปซื้อข้าวจากประเทศอื่นเพราะราคาถูกกว่า และผู้ซื้อสามารถไว้วางใจในเรื่อง คุณภาพได้ดีกว่า ถึงแม้เราจะอ้างว่าพลเมืองกำลังเพิ่มขึ้น ชาวขายไม่ได้ก็ไม่เป็นไร เรา จะเก็บเอาไว้ให้พลเมืองของเราบริโภคเองก็ได้ แต่เราจะต้องไม่ลืมว่าข้าวเป็นผลิตผลทาง เกษตรที่มีรายได้ที่ยั่งยืนและมีมูลค่าสูงที่สุดมาเป็นเวลานานแล้ว ถ้าไม่ขายข้าวก็อาจทำให้ ชาติเงินตราต่างประเทศ และการขาดแคลนนี้จะยังให้เกิดความเดือดร้อนต่อส่วนรวม เช่น เราไม่สามารถจะซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพมาจากต่างประเทศได้

ในปัจจุบันนี้ข้าวยังเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงสุดในจำนวนสินค้าออกที่สำคัญจำนวน 15 ชนิด คือใน พ.ศ. 2504 ขายได้เป็นมูลค่า 3,598 ล้านบาท แต่ถึงกระนั้นก็ตามผู้เชี่ยวชาญ ขอ นำข้อความจากรายงานของกรมการสนเทศอีกตอนหนึ่งเกี่ยวกับสินค้าออกว่าดังนี้

ปัญหาการค้าขายออกของประเทศไทย ที่สำคัญได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพและราคาสินค้า เนื่องจากสินค้าหลายชนิดยังมีคุณภาพต่ำกว่าของประเทศอื่น อันทำให้ผู้ซื้ออาจสาแตกครุคร่า มีข้อและข้อข้องใจ รวมทั้งผู้ส่งสินค้าออกบางราย ส่งสินค้าไม่ตรงตัวอย่างหรือคุณภาพต่ำกว่าที่ตกลงกัน

ตัวอย่างเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ทั้งสองนี้ ครูอาจสอนให้สัมพันธ์กับวิชาจริยศึกษาได้ว่า ความไม่ซื่อตรง ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวจะยังความเสียหายให้แก่อาชีพของตนเอง และต่อความเจริญของชาติบ้านเมืองเพียงใด

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่นักเรียนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนที่ อาจเนื่องมาจากการสอนของครู มีการใช้อุปกรณ์เกี่ยวกับแผนที่น้อย หรือขาดอุปกรณ์สำคัญในเรื่องนี้ อาจารย์ผู้สอนระดับประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้นน่าจะได้อบรมร่วมกันปูพื้นฐานความรู้ทางภูมิศาสตร์ให้แก่นักเรียนให้มีความรู้พอที่จะศึกษาในชั้นสูงต่อไป คาร์ไมเคิล¹⁸ (Carmichael) ได้สรุปผลการทดลองไว้ว่า การใช้การสอนแบบให้เกิดความคิดรวบยอด (Conceptual Method) จะทำให้เด็กมีทักษะการอ่านแผนที่และความเข้าใจภูมิศาสตร์ได้ดี

3.5 ปัญหาที่สืบเนื่องจากหลักสูตรวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปัญหาในเรื่องนี้ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา อาจารย์ผู้สอน มีความเห็นตรงกันคือ เนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรล้าสมัยเกินไปและยังไม่ได้มีการปรับปรุง และเนื้อหาที่กำหนดให้เรียนนั้นซ้ำกับระดับประถมศึกษาตอนปลาย

ในเรื่องหลักสูตรนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอน น่าจะมีการพิจารณาจัดหลักสูตรขึ้นใช้เองในโรงเรียนสาธิต โดยนำหลักสูตรมาแก้ไขให้เหมาะสมตามความเหมาะสมของระดับชั้น โดยอาศัยขอบข่ายของ

¹⁸Dennis R. Carmichael, "Developing Map Reading Skills and Geographic Understanding Means of Conceptual Teaching Method," Dissertation Abstracts, Vol. 26, 12 (June, 1966), 7176.

หลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการได้วางไว้ บุญถิ่น อัครดากร¹⁹ ได้กล่าวถึงเรื่องหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรนี้มีปัญหาที่ขึ้นใช้ตามทัศนะของคนไทยเพื่อเป็นเครื่องยึดหรือหลักยึดในทางปฏิบัติในการจัดการศึกษา การเรียนการสอน ที่ถือว่าหลักสูตรเป็นเครื่องยึดหรือหลักยึดนี้เองจึงทำให้เรามักขาดความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติ และเคร่งครัดในการปฏิบัติตามข้อกำหนดวิชาที่วางไว้เท่านั้น จึงทำให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรไม่บรรลุผลสมบูรณ์ดังจุดหมายที่ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ

เมื่อได้จัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับโรงเรียนใหม่แล้ว ปัญหาเรื่องเนื้อหาที่กำหนดให้เรียนซ้ำกับระดับประถมศึกษาตอนปลายก็จะหมดไป

3.6 ปัญหาที่สืบเนื่องจากการเรียนและอุปกรณ์การสอน การที่โรงเรียนขาดห้องสังคมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุด ส่วนปัญหาที่ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหามาก คือ เรื่องหนังสืออ่านประกอบ วิชาภูมิศาสตร์มีน้อย หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษากับอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นตรงกัน และเห็นว่าเป็นปัญหาพอประมาณ คือ เรื่องหนังสือแบบเรียนมีข้อผิดพลาด ล้าสมัย และยังไม่ได้แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง ไม่มีแบบฝึกหัด หัวข้ออภิปรายหรือข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม จากการวิจัยของจิตบุญรวม เฒ่าชันนา²⁰ ปรากฏว่ามีปัญหาด้ายคล้ายกัน แสดงว่าปัญหาเรื่องหนังสือแบบเรียนเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานานแล้ว แต่ยังมีได้มีการปรับปรุงให้ถูกต้อง ปัญหาในเรื่องนี้ผู้แต่งตำราเรียนน่าจะได้พยายามปรับปรุงตำราเรียนให้สมบูรณ์พอที่จะเป็นทั้งตำราเรียนและคู่มือครูได้ ฝ่ายศึกษานิเทศก์ อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ในสถาบันชั้นสูง ตลอดจนอาจารย์ของโรงเรียนสาธิตเองซึ่งนับได้ว่าเป็นอาจารย์ที่มีความรู้และประสบการณ์ น่าจะร่วมมือกันแต่งตำราเรียนวิชาภูมิศาสตร์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่วนปัญหาเรื่อง

¹⁹บุญถิ่น อัครดากร, "การปรับปรุงหลักสูตรและการฝึกหัดครู," รายงานการสัมมนาเรื่องแนวคิดใหม่ในการฝึกหัดครูมัธยม (พระนคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2514), หน้า 15.

²⁰จิตบุญรวม เฒ่าชันนา, เรื่องเดิม, หน้า 197.

การขาดห้องสังคมศึกษานั้น ผู้วิจัยเห็นว่าไม่น่าจะเป็นปัญหาต่อการเรียนการสอนมากนัก อาจจะแก้ปัญหาเรื่องการขาดห้องสังคมศึกษาด้วยการจัดมุมเสริมประสบการณ์ เกรียง เอี่ยมสกุล²¹ ใ้กล่าวถึงมุมเสริมประสบการณ์ไว้ว่า มุมเสริมประสบการณ์คือที่แห่งใดแห่งหนึ่งในห้องเรียน ซึ่งครูจัดเอกสารหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาที่เด็กเรียนวางไว้เพื่อให้เด็กแสวงหาประสบการณ์หรือความรู้ด้วยตนเอง ให้เด็กได้เห็นมาก ใ้ดูอ่านมาก ใ้ทดลองมาก สถานที่ดังกล่าวนี้อาจเป็นโต๊ะเรียน เป็นตู้ หรือเป็นชั้น กำหนดให้อยู่ข้างห้องเรียน หน้าชั้นเรียน หลังชั้นเรียน หรืออยู่ ณ มุมห้องเรียนมุมใดมุมหนึ่ง ที่เช่นนี้จึงใ้ชื่อว่ามุมเสริมประสบการณ์ หรือมีจะนั้นก็เรียกตามชื่อวิชานั้นเอง เช่น มุมสังคมศึกษา แม้ว่าการจัดนั้นจะมีใ้จัดที่มุม ก็คง เรียกว่ามุมสังคมศึกษาอยู่นั่นเอง

3.7 ปัญหาที่สืบเนื่องจากการเลือกกิจกรรมและการเตรียมการสอน ผู้บริหารเห็นว่า การที่ครูผู้สอนไม่เคยดูการสาธิตการสอนจากวิทยากรเลย เป็นปัญหาพอสมควร หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาเห็นว่า นักเรียนมีพื้นฐานทางวิชาภูมิศาสตร์น้อย และการเตรียมการสอนโดยไม่ใ้ให้นักเรียนคิดวาทนแตกต่างกับคนอื่น เป็นปัญหาพอสมควร

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ครูผู้สอนไม่เคยดูการสาธิตการสอนจากวิทยากรไม่น่าจะเป็นปัญหาในโรงเรียนสาธิต เพราะโรงเรียนสาธิตย่อมเป็นแหล่งทดลองทางการศึกษาค้นต่าง ๆ ทั้งการสอน การศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ฯลฯ และอาจารย์ของโรงเรียนสาธิตย่อมใ้รับการคัดเลือกใ้เป็นผู้ใ้มีความสามารถในการสอนเป็นอย่างดี และโรงเรียนจะต้องมีนิสัยมาฝึกสอนมาสังเกตการสอนอยู่เสมอ หรืออาจารย์ของโรงเรียนสาธิตจะมีการสาธิตวิธีสอนโดยใ้ให้ใ้คิดใ้ดูจากโทรทัศน์เป็นครั้งคราว นอกจากนั้นใ้คิดใ้วางแผนใ้โอกาสจะมีคณะอาจารย์จากโรงเรียนต่าง ๆ มาสังเกตการสอน แต่เมื่อผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า การที่ครูผู้สอนไม่เคยดูการสาธิตการสอนจากวิทยากรนั้น เป็นปัญหา อาจจะแก้ปัญหาใ้ใ้โดยวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าสายวิชาจะใ้คัดเลือกอาจารย์

²¹ เกรียง เอี่ยมสกุล, "มุมเสริมประสบการณ์," โรงเรียนประถมภาคปฏิบัติ (หน่วยพิมพ์และจำหน่ายศาสนากิจ, 2512), หน้า 136.

ที่เห็นว่ามีความสามารถในการสอน สาขิตการสอนให้อาจารย์ของโรงเรียนได้ดู หรืออาจจะเป็นหัวหน้าสายวิชาสาขิตการสอนด้วยตนเอง หรืออาจจะมี การไปดูอาจารย์ของโรงเรียนสาขิตอื่น ๆ ทำการสอนก็ยอมทำได้ ส่วนปัญหาในเรื่องนักเรียนมีพื้นฐานทางวิชาภูมิศาสตร์น้อยนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าสายวิชาน่าจะได้มีการพิจารณาระดับการศึกษาในชั้นประถมด้วย การที่นักเรียนมีพื้นฐานทางวิชาภูมิศาสตร์น้อยอาจจะเป็นขอบบพรองของตัวครูก็ได้ คือครูส่วนมากมักไม่เห็นความสำคัญของการเตรียมการสอนวิชานี้ เนื่องจากมีความเห็นว่าวิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่ง่ายใคร ๆ ก็สามารถสอนได้ จึงเป็นผลทำให้ครูไม่สามารถที่จะแนะนำนักเรียนให้แก้ปัญหการเรียน แม้กระทั่งปัญหาการสอนที่ครูประสบอยู่ นักเรียนที่เรียนก็ไม่ได้ได้รับความรู้ทางด้านวิชาภูมิศาสตร์ได้คือพอ²²

3.8 ปัญหาที่สืบเนื่องจากการวัดผล ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าข้อทดสอบที่ออกส่วนมากเป็นแบบปรนัย หรือออกข้อทดสอบวัดความจำเป็นส่วนนใหญ่ หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษามีปัญหาเรื่องการออกข้อทดสอบวัดความคิดหรือเหตุผล สำหรับอาจารย์ผู้สอนไม่มีปัญหาในเรื่องการวัดผล

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาเรื่องการวัดผลแล้ว จะเห็นได้ว่ากาที่เกิคปัญหาเรื่องการวัดผลเป็นเพราะครูไม่เข้าใจหลักการสอนวิชาภูมิศาสตร์สมัยใหม่ เพราะว่าไปเน้นหนักเกี่ยวกับค่านเนื้อหา มากเกินไป มักจะออกข้อสอบทางค่านความจำมาก เป็นผลทำให้ข้อสอบที่วัดทางค่านความเข้าใจ การนำไปใช้และทัศนคติมีอยู่น้อย หรือเกือบไม่มีเลย²³ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอน น่าจะได้ศึกษาถึงวิธีการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ควรคำนึงว่าการสอนภูมิศาสตร์ให้แก่นักเรียน ควรมุ่งหมายความเข้าใจมากกว่าความจำ เมื่อได้แก้ไขปัญหาเรื่องวิธีการสอนได้สัมฤทธิ์ผลแล้ว ผลของการวัดผลก็จะเป็นที่พอใจ ฉะนั้นการสอนวิชาภูมิศาสตร์จำเป็นจะต้องวางจุด

²² Encyclopedia of Educational Research, A 502, 503.

²³ มีชัย วรสายันท์, เรื่องเดิม, หน้า 51.

มุ่งหมายไว้เพื่อเป็นแนวทางของการสอน และการวัดผลจะต้องให้สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายนี้ นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนจะต้องหาวิธีการวัดผลที่เหมาะสมและเข้าใจหลักเกณฑ์ของการวัดผลอย่างถูกต้อง

ขอเสนอแนะ

ปัญหาเรื่องการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ โดยอาศัยบุคคลหลายฝ่าย ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1.1 ความสนใจและเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมด้านการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีความสนใจในวิชาภูมิศาสตร์จะมีผลทำให้อาจารย์ผู้สอนเกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจสอนเป็นพิเศษ เป็นต้นว่า ความสนใจในการให้ความสำคัญในการจัดหาอุปกรณ์การสอน การออกหนังสือราชการเพื่อเชิญบุคคลภายนอกมาเป็นวิทยากร และส่งเสริมการศึกษานอกสถานที่เพื่อศึกษาลักษณะภูมิประเทศกับสิ่งต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ทำให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

1.2 การวางโปรแกรมการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ ควรจะใคร่รวมมือกันวางโปรแกรมการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในระหว่างปิดภาคเรียนเมื่อจบปีการศึกษา หรือในระยะก่อนเปิดเรียน (Pre-School Session) ให้เป็นโปรแกรมตลอดปี เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติเมื่อเปิดภาคเรียนปีการศึกษาใหม่ต่อไป การวางโปรแกรมการเรียนการสอนนี้น่าจะได้พิจารณาทุกเรื่อง ตั้งแต่การเริ่มเตรียมการสอน วิธีสอน การเพิ่มความรู้ให้แก่อาจารย์ผู้สอนโดยเฉพาะอาจารย์ใหม่ การวัดผล ฯลฯ ถ้าทางโรงเรียนได้มีโอกาสเตรียมงานไว้ล่วงหน้าก็จะเป็นผลดีแก่โรงเรียน

1.3 การจับคู่บุคลากรในการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา ควรจะร่วมมือกันพิจารณา

เพื่อจ้กอาจารย์เข้าสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นต่าง ๆ ในการพิจารณานี้ที่จ้กคำนึงถึงความรู้ และประสบการณ์ของอาจารย์ผู้สอนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์เต็มที่แก่ผู้เรียน และประสิทธิภาพของงานในฐานะเป็นโรงเรียนสาธิต

1.4 การพัฒนาบุคลากรที่สอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนควรจ้กส่งเสริมหรือสนับสนุนให้อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ มีการหมุนเวียนกันในการเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมสัมมนาเกี่ยวกับวิชาภูมิศาสตร์เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้ดียิ่งขึ้น และจะส่งผลไปถึงนักเรียนด้วย คือนักเรียนจะได้รับความรู้ที่ทันสมัย ได้เรียนด้วยวิธีสอนที่น่าสนใจ เป็นสิ่งจ้กจูงใจให้นักเรียนนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากยิ่งขึ้น ปัญหาทางสังคมที่ประเทศกำลังประสบอยู่ก็จะเป็นไปในทางที่ดีขึ้นในอนาคต

1.5 การประสานงานระหว่างโรงเรียนสาธิตของกระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนสาธิตทั้งหลายที่จ้กมีประชาสัมพันธ์เพื่อติดต่อกันระหว่างโรงเรียน และควรจ้กได้ร่วมมือกันคิดหาวิธีการที่เหมาะ หรือแลกเปลี่ยนความรู้ต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงด้านวิชาการ ความคิดใหม่ ๆ วิธีสอนใหม่ ๆ ฯลฯ ให้เป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนทั่วไป สมกัที่ใดชื่อว่า เป็นโรงเรียนสาธิต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา

2.1 ความสนใจติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการในสายวิชา

หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาควรที่จ้กมีความรู้กว้างในทุกวิชาในสายสังคมศึกษา เพื่อที่จ้กจะได้ทราบปัญหาและแนวโน้มนใหม่ ๆ เกี่ยวกับการสอนวิชาสังคมศึกษา และคิดหาวิธีที่จ้กแก้ปัญหาค่กเกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง แต่ถาหัวหน้าสายวิชาถนัดเพียงวิชาใดวิชาหนึ่งในสายสังคมศึกษาแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในบางโอกาสหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาอาจจ้กเกิดความเอนเอียง เช่น ในเรื่องการจัดหาอุปกรณ์การสอน หรือสนับสนุนการสอนเป็นพิเศษในสายวิชานั้นได้ เป็นต้น

2.2 การจ้กอาจารย์เพื่อสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียน

หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาควรจ้กมีบทบาทเป็นอย่างยิ่ง โดยที่หัวหน้าสาย

วิชาจะต้องทราบว่าอาจารย์ผู้ใดมีความสามารถ ความถนัด หรือประสบการณ์ในสายสังคมศึกษาวิชาใดมากน้อยเพียงใด ถ้าจัดได้เหมาะสมตรงกับความสามารถ การสอนก็ย่อมเป็นผลดี นักเรียนก็จะได้รับความรู้อย่างถูกต้อง และสามารถที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.3 การจัดวางหลักสูตรและโปรแกรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียน

หัวหน้าสายวิชาควรจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องการจัดหลักสูตรและวางโปรแกรมการเรียนการสอนของแต่ละวิชาในสายวิชาสังคมศึกษาร่วมกับคณาจารย์ในสายวิชา เพื่อว่าเนื้อหาที่เรียนแต่ละชั้นจะได้ไม่ซ้ำกัน และอาจารย์ผู้สอนจะได้ทราบแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับระดับชั้น

2.4 การจัดสัมมนาหรือประชุมวางแผนงานก่อนวันเปิดภาคเรียน

หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาควรจัดให้มีการประชุมอาจารย์วิชาสังคมศึกษา เพื่อชี้แจงนโยบายและจัดทำแผนหรือโครงการสอนประจำปีไว้เป็นหลักฐาน โดยให้อาจารย์ผู้สอนได้ทำโครงการสอนระยะยาว อาจจะเป็นใน 1 เทอมหรือตลอดปี เพื่อเปรียบเทียบแต่ละชั้นเรียนได้ว่า หัวข้อที่จะจัดให้นักเรียนเรียนนั้นซ้ำหรือต่างกัน หรือละเอียดมากน้อยเพียงใด และควรจะได้ทำบันทึกการสอนอย่างย่อในรูปประมวลการสอนให้เสร็จก่อนเปิดภาคเรียน เพื่ออาจารย์ผู้สอนจะได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมในวิชาที่สอนได้ทันเวลาที่ และอาจจะมีเวลาได้คิดถึงเรื่องการจัดกิจกรรมประกอบหรือเสริมบทเรียน เพื่อให้สัมพันธ์กับบทเรียนได้อย่างเหมาะสม

2.5 การประชุมอาจารย์ในสายวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียน

การประชุมอาจารย์ในสายวิชาจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับปรุงการเรียนการสอน การประชุมนี้อาจจะจัดเป็นระยะ ๆ ที่แน่นอน หรือเมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้น อาจจะเรียกประชุมใหม่อีกได้ เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นหรือมีการแนะนำวิธีสอนใหม่ ๆ หรืออาจจัดให้มีการสาธิตการสอนเป็นการแลกเปลี่ยนวิธีสอนระหว่างครู ในบางโอกาสหัวหน้าสายวิชาอาจจะสาธิตให้อาจารย์ในสายวิชาได้ดูบ้าง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์

3.1 ความเข้าใจในลักษณะวิชาและความมุ่งหมายในการสอนวิชาภูมิศาสตร์
 อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ควรจะเข้าใจถึงลักษณะของวิชาภูมิศาสตร์อย่าง
 ถูกต้อง เข้าใจความมุ่งหมายของการสอนวิชานี้ในระดับโรงเรียนมัธยม และติดตามความ
 เคลื่อนไหวทางวิชาการอยู่เสมอ เพื่อที่จะได้สอนวิชาภูมิศาสตร์ให้เหมาะสมตามหลักวิชาการ
 และหลักเกณฑ์ เนื่องจากวิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่มีเหตุผล มีข้อเท็จจริงที่จะทำการพิสูจน์
 ได้ นอกจากนั้นในแต่ละชั่วโมงอาจารย์ผู้สอนควรจะได้วางความมุ่งหมายเฉพาะเอาไว้
 และพยายามดำเนินการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายที่วางไว้

3.2 ความรู้และความชำนาญในการใช้วิธีสอนต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความ
 มุ่งหมาย

ในการสอนวิชาภูมิศาสตร์อาจารย์ผู้สอนควรคำนึงถึงความรู้และความชำนาญ
 ในเนื้อหาที่จะสอน และควรจะทดลองใช้วิธีสอนใหม่ ๆ อยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้อาจารย์ผู้สอน
 จะทำได้ถ้าเป็นผู้ที่ชอบการอ่านหนังสือ วิธีสอนที่เหมาะสมในวิชาภูมิศาสตร์มีอยู่หลายวิธี
 เช่น การสังเกตพิจารณาปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและชุมชนชน โดยการให้ออกไปศึกษา
 ปรากฏการณ์หรือที่สถานที่นั้นจริง ๆ ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
 ธรรมชาติและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนชนได้มากขึ้น

3.3 ความพึงพอใจในวิชาชีพ

อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ควรจะรักและศรัทธาในวิชาที่สอน รู้วิธีสอน
 วิชาภูมิศาสตร์ที่ถูกต้อง สอนให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาเพื่อให้นักเรียนเข้าใจและทราบหลัก-
 เกณฑ์อย่างมีเหตุผล ไม่ใช่ให้นักเรียนท่องจำ เพราะจะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย
 ไม่สนใจในวิชาภูมิศาสตร์

3.4 การใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน

อุปกรณ์การสอนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการสอนวิชาภูมิศาสตร์ อาจารย์ผู้สอน
 ควรได้ศึกษาการใช้อุปกรณ์การสอนในวิชาภูมิศาสตร์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละตอน
 เป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ให้มีความหมายยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียน

สนใจและเข้าใจวิชาภูมิศาสตร์อย่างแท้จริง เพราะอุปกรณ์การสอนจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่ห่างไกลจากตนเองในที่ต่าง ๆ กัน

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาปัจจุบันในสังคมกับการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียน

อาจารย์ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ควรจะคำนึงในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง การสอนโดยวิธีหยิบยกปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมาช่วยกันอภิปรายก็เท่ากับเป็นการแนะนำนักเรียนให้รู้จักวิธีแก้ไขปัญหานั้น ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นต้นว่า ในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ เช่น เรื่องการทำลายป่าไม้ อาจารย์ผู้สอนจะหยิบยกปัญหาที่เกิดขึ้นมาอภิปรายกันถึงเรื่องประโยชน์ของป่าไม้ หรือถ้าไม่มีป่าจะเกิดโทษเช่นไร เช่นนี้นักเรียนก็จะทราบวิธีปฏิบัติตนในเรื่องป่าไม่ว่าควรจะทำลายหรือไม่ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็จะลดน้อยลงได้

3.6 การประเมินผลการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียน

เมื่ออาจารย์ผู้สอนได้ตั้งความมุ่งหมายในการสอนไว้แล้ว การประเมินผลจะทำให้ทราบได้ว่า ผลนั้นสัมฤทธิ์หรือไม่เพียงใด การประเมินผลนั้นนอกจากจะเป็นการสอบแล้ว ยังมีวิธีอื่น ๆ อีกมาก เช่น จัดให้มีการประกวดผลการค้นคว้าประดิษฐ์สิ่งของที่เกี่ยวกับวิชาภูมิศาสตร์ จัดนิทรรศการ แข่งขันตอบปัญหา หรือจัดส่งนักเรียนเข้าแข่งขันตอบปัญหาระหว่างโรงเรียน สิ่งเหล่านี้นอกจากจะทำให้สามารถประเมินผลการเรียนการสอนแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนสนใจ กระจ่างหรือรับและเข้าใจวิชาภูมิศาสตร์ได้ยิ่งขึ้น

4. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการวิจัยต่อไป

การวิจัยที่ทำครั้งนี้ทำในวงจำกัด น่าจะได้วิจัยถึงเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้เพิ่มเติมอีก
เช่น

4.1 เปรียบเทียบการสอนวิชาภูมิศาสตร์ตามความเห็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย

4.2 ปัญหาในการสอนวิชาภูมิศาสตร์ตามความเห็นของอาจารย์โรงเรียนราษฎร์

4.3 ปัญหาในการสอนวิชาภูมิศาสตร์ตามความเห็นของอาจารย์โรงเรียนรัฐบาล
เพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกัน

4.4 เปรียบเทียบวิธีสอนวิชาภูมิศาสตร์แบบเก่าและแบบใหม่ว่าได้ผลอย่างไร
แบบใดจะเป็นผลดีแก่นักเรียน เพื่อจะได้เป็นการเสนอแนะวิธีสอนวิชาภูมิศาสตร์ต่อไป